

Бюджетний літопис: 4 квартал 2014 року

У IV кварталі 2014 року загальне зростання надходжень до зведеного бюджету збільшилося на 5.0% рік до року до 122.7 млрд. грн. Основними факторами, що визначали збільшення доходів бюджету стали інфляція та девальвація, які збільшили надходження від непрямих податків. Проте додаткові ресурси від нових податків виявилися обмеженими. За результатами року доходи зведеного бюджету України хоча й були на 4.5 % більшими, ніж у 2013 році, проте річний план 2014 року залишився недовиконаним на 6.6%.

У IV кварталі 2014 р. видатки зведеного бюджету становили 158.9 млрд. грн. та перевищили видатки IV кварталу 2013 року на 8.3% або 12.1 млрд. грн. Наприкінці 2014 року зростання видатків було очікуваним явищем, зважаючи на сезонність, графік обслуговування боргу та внесення змін до бюджетного плану після очікуваного перегляду бюджету. В структурі видатків зросла вага обслуговування боргу, видатків на оборону, підтримання правопорядку та витрат на ЖКГ, що стосувалося в першу чергу компенсації різниці в тарифах на газ. За всіма іншими функціями видатки зведеного бюджету скоротилися. Річний план з видатків було недовиконано на 11.3% перш за все за рахунок капітальних видатків, соціальних трансфертів населенню, оплати праці в бюджетному секторі. Скорочення видатків та їхнє перенесення до позабюджетного сектору дозволило формально втримати дефіцит зведеного бюджету у 2014 році на рівні 4.7% ВВП, що відповідало вимогам МВФ, закріпленим у вересневому Меморандумі.

Основною подією кінця 2014 року стало прийняття бюджету-2015 у пакеті зі змінами до бюджетного та податкового законодавства. Попри всі очікування, запропонований урядом кошторис не став бюджетом справжньої економії та майже на третину залежить від емісії гривні.

Зміст

ТЕНДЕНЦІЇ: «божевільний» бюджет та емісія гривні	3
Ухвалення «божевільного» бюджету на 2015 рік	3
Міжнародна допомога в обмін на реформи	3
Емісійна «надбавка» до бюджетних надходжень	4
Податкові зміни – «тисяча дрібниць»	4
ДОХОДИ: план не виконаний	5
Нові податки рятують ситуацію з ПДФО	5
Податок на прибуток підприємств реагує на кризу найгірше	5
«Укрнафта» – найбільший боржник перед бюджетом	5
Девальвація збільшує надходження непрямих податків	6
Заборгованість держави перед бізнесом росте	6
ВИДАТКИ: обтяжені боргами	7
Темпи скорочення видатків на зарплату не змінилися	7
«Військові» видатки знову збільшилися	8
У IV кварталі виконано майже половину капітальних видатків	8
Пенсійний фонд зменшив видатки	8
Прогноз: зобов'язання за видатками 2014 року дадуться взнаки в майбутньому	8
ДЕФЦИТ ТА БОРГ: зміни в умовах співпраці з МВФ	8
Квазіфіскальні видатки набувають загрозливих масштабів	9
План з міжнародних кредитів не виконаний	9
Прогноз: Захід продовжить підтримувати Україну	10

ТЕНДЕНЦІЇ: «божевільний» бюджет та емісія гривні

Розгляд та ухвалення бюджету-2015 стали основною подією кінця 2014 року. Очікувалося, що державні видатки будуть скорочуватися у 2015 р., щоб нарешті зменшити обсяг емісії гривні, що стимулювало стрімку девальвацію. Проте керманічі прийняли інше рішення: було ухвалено «божевільний» бюджет, який потребує додатково надрукувати близько 200 млрд. грн. та обіцяє подальше знецінення валюти. Тим часом підтримка від міжнародних донорів затримувалася саме через сумнівний державний кошторис. Вимога «гроші в обмін на реформи» залишається лейтмотивом діалогу із західними партнерами.

Ухвалення «божевільного» бюджету на 2015 рік

Ухвалення бюджету було основною подією IV кв. 2014 р. Парламентські вибори в жовтні, складна економічна ситуація, а також необхідність виконувати умови МВФ дуже ускладнили процес розгляду бюджету. Формально уряд підготував кошторис країни ще до 15 вересня (як того вимагає Бюджетний кодекс), але на той момент подальший розгляд бюджету не мав змісту – після жовтневих парламентських виборів увесь бюджетний процес все одно потрібно було б проходити з початку з новим складом парламенту.

Саме тому реальний розгляд бюджету стартував лише в грудні, коли розпочала роботу нова Верховна Рада й була сформована парламентська коаліція. З огляду на причини стрімкої девальвації гривні (масштабна емісія національної валюти) та орієнтири МВФ щодо розміру дефіциту на 2015 рік (3.9% ВВП для зведеного бюджету та 5.8% ВВП з урахуванням дефіциту НАК «Нафтогаз України») очікувалися значні скорочення бюджетних витрат, щоб і надалі отримувати підтримку від міжнародних донорів та стабілізувати економічну ситуацію в країні. Однак, розроблений бюджет став справжнім неприємним сюрпризом.

По-перше, Мінфін несподівано вирішив, що доходи Державного бюджету у 2015 році почнуть стрімко зростати (більше ніж на 30% проти +7.3% у 2014 році). По-друге, навіть із таким оптимістичним зростанням доходів уряд запланував дефіцит бюджету на рівні 8.8% ВВП (з урахуванням квазіфіскальних видатків), що порушувало вимоги МВФ. По-третє, Мінфін запланував значну емісійну підтримку бюджету (близько 200 млрд. грн.), що обіцяє подальшу стрімку девальвацію національної валюти.

Незважаючи на те, що бюджет був дійсно «божевільний» і обіцяв поглиблення економічних проблем, парламент його ухвалив з урахуванням намірів уряду відкоригувати кошторис до 15 лютого відповідно до вимог МВФ. Більш детально про першу версію бюджету-2015 читайте в нашому звіті [«Бюджет-2015 – «порожня» версія»](#).

Міжнародна допомога в обмін на реформи

Оскільки бюджетний процес затягнувся, рішення про подальшу

Основні бюджетні події IV кв. 2014 р.

Жовтень	26 – вибори в парламент
Листопад	26 – Постанова Кабміну № 1162-р про перерозподіл видатків для спрямування додаткової дотації місцевим бюджетам на оплату праці
Грудень	22 – в парламент подано доопрацьований проект бюджету-2015 29 – Прийнято Закон «Про Державний бюджет України на 2015 рік» та зміни до податкового законодавства 28 – Прийнято зміни до Бюджетного кодексу

Джерело: CASE Україна.

підтримку з боку МВФ було відкладене на 2015 р. Утім активність міжнародних донорів навіть у таких умовах не припинялася. Наприклад, у грудні 2014 р. Європейський інвестиційний банк ухвалив надати два кредити на суму 200 млн. євро для відбудови Донбасу, а Єврокомісія виділила наступні транші макрофінансової допомоги на загальну суму 800 млн. євро.

Цікаво, що навіть після того, як було ухвалено очевидно проблемний з точки зору МВФ бюджет 2015 року, міжнародні донори продовжили обіцяти фінансову допомогу. Зокрема, вже у січні 2015 року США надали гарантії на випуск українських єврооблігацій на суму 2 млрд. дол., а Єврокомісія ухвалила нову програму макрофінансової підтримки ще на суму 1.8 млрд. євро. Однак, доступність усіх додаткових фінансових ресурсів чітко прив'язується до успішності перемовин із МВФ. Лейтмотив розмов з усіма західними кредиторами – «гроші в обмін на реформи».

Емісійна «надбавка» до бюджетних надходжень

Візитною карткою бюджетного процесу у 2014 році був нечуваний обсяг емісії гривні. Протягом року НБУ надрукував 171.1 млрд. грн. для фінансування бюджетних потреб (51.7 млрд. грн. у IV кварталі). Для порівняння, загальні доходи зведеного бюджету минулого року становили 462.8 млрд. грн. Друк гривні був дуже вагомою «надбавкою» до доходів скарбниці та переважно використовувався для фінансування квазіфіскальних потреб. Такий обсяг емісії став одним із ключових джерел стрімкої девальвації гривні наприкінці року.

Податкові зміни – «тисяча дрібниць»

Вже за традиційною схемою під час ухвалення кошторису на 2015 рік урядовці запропонували ряд податкових змін, які нібито повинні були гарантувати наповнення бюджету і спрощення податкових процедур. Зокрема йшлося про скорочення кількості податків з 22 до 9, реформування єдиного соціального внеску (ЄСВ), розширення податку на нерухомість, збільшення прибуткового податку, запровадження додаткових податків на автомобілі тощо.

Проте, незважаючи на гучні заяви, реформи не відбулись. Скорочення кількості податків перетворилося на перегрупування старих податків та зборів під новими назвами, а скорочення ставки ЄСВ на 60% стосується лише тих підприємств, які можуть продемонструвати стрімке зростання зарплат. Що уряду дійсно вдалося, то це в черговий раз підвищити податкове навантаження. Зокрема, підвищилася плата за користування надрами, збір з обміну валют (з 0.5% до 2%), податок на пасивні доходи (з 15% до 20%), запроваджено оподаткування пенсій, що перевищують 3 мінімальні зарплати тощо.

Чи не єдиним позитивним моментом податкових змін кінця 2014 року стало розширення бази оподаткування податку на нерухомість. Починаючи з 2015 року цей податок справляється не тільки з житлової нерухомості, але і з комерційної. Окрім того, органи

Фінансування квазіфіскального дефіциту 2014 р.

	млрдгр н	% ВВП
Квазіфіскальні видатки, включаючи	141.3	9.3
НАК «Нафтогаз України»	96.6	6.3
Державні банки (Ощадбанк, Укресімбанк)	16.6	1.1
Субвенція місцевим бюджетам для компенсації різниці в тарифах	11.1	0.7
Фонд гарантування вкладів	10.1	0.7
Відшкодування ПДВ	6.9	0.5

Джерело: НБУ, Міністерство фінансів України.

Визначення: квазіфіскальні операції

Операції органів державної влади і місцевого самоврядування, Нацбанку, фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, суб'єктів господарювання державного і комунального секторів економіки, що не відображаються у показниках бюджету, але можуть призвести до зменшення надходжень бюджету та/або потребувати додаткових витрат бюджету в майбутньому.

Джерело: Стаття 2 Бюджетного кодексу України.

місцевого самоврядування визначають ставку податку та повністю використовують доходи від нього на свої потреби. Єдине, що місцеві органи влади не мають досвіду справляння цього податку та, здається, поки не наважуються активно його застосовувати.

ДОХОДИ: план не виконаний

За IV кв. 2014 р. до зведеного бюджету України надійшло 122.7 млрд. грн., що на 5.0% більше, ніж за IV кв. 2013 р. Таким чином, доходи зведеного бюджету за 2014 рік становили 462.8 млрд. грн., що на 4.5% більше, ніж у 2013 році. До Державного бюджету за 2014 рік було зібрано 363.8 млрд. грн., що на 7.3% більше, ніж за 2013 р. (339.2 млрд. грн.). За результатами року недовиконання плану Державного бюджету за доходами становило 14.0 млрд. грн. або 6.3%.

Нові податки рятують ситуацію з ПДФО

Надходження від сплати податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) за IV кв. 2014 р. становили 22.4 млрд. грн., що на 13.6% більше, ніж за аналогічний минулорічний період. Зокрема, внаслідок змін обсягів баз оподаткування із зарплат було сплачено 15.8 млрд. грн. ПДФО (на 5.1% менше, ніж у IV кв. 2013 р.), із грошового забезпечення військовослужбовців – 1.1 млрд. грн. (на 52.6% більше), із зарплат шахтарів – 0.2 млрд. грн. (на 38.1% менше). Інфляція не спричинила стрімкого зростання номінальних доходів: із січня по грудень 2014 р. середня зарплата зросла на 26.7%, а з січня по грудень 2013 р. – на 20.6%. Якщо б не нові податки (військовий збір та податок із процентів), надходження від ПДФО за IV кв. 2014 р. виявилися б на 3.0% менші, ніж за останні 3 міс. 2013 р. За IV кв. 2014 р. нові податки принесли 3.3 млрд. грн. Усього за 2014 рік доходи від них становили 4.7 млрд. грн. у той час, як планувалося зібрати 6.2 млрд. грн.

Податок на прибуток підприємств реагує на кризу найгірше

Податку на прибуток підприємств за IV кв. 2014 р. було зібрано 6.9 млрд. грн., або на 43.6% менше, ніж за IV кв. 2014 р. Його надходження скоротилися найбільше з усіх бюджетоутворюючих податків. Сума авансових внесків¹, сплачених за IV кв. 2014 р., склала 5.0 млрд. грн. (72.8% усіх надходжень). Враховуючи, що у січні–вересні 2013 р. 59.8% великих та середніх підприємств одержали прибуток, а у січні–вересні 2014 р. – лише 55.8%, варто очікувати подальшого скорочення надходжень від податку на прибуток підприємств у 2015 р.

«Укрнафта» – найбільший боржник перед бюджетом

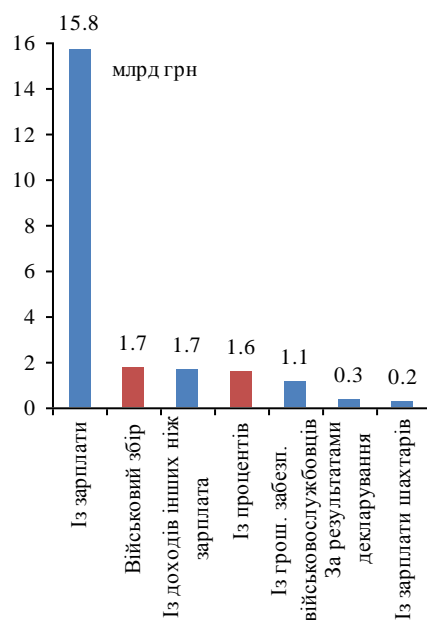
Надходження плати за користування надрами за IV кв. 2014 р.

Доходи зведеного бюджету млрд грн

	IV кв. 2013 р.	IV кв. 2014 р.	Зміна, %
Доходи*	116.9	122.7	+5.0
ПДФО	19.7	22.4	+13.6
ППП	12.2	6.9	-43.6
ПДВ (збір)	45.1	54.5	+20.9
ПДВ (відшк.)*	-10.6	-9.3	-12.3
Акциз (внутрішній)	6.1	7.3	+20.5
Акциз (імпорт)	3.0	5.1	+72.4
Плата за користування надрами	3.9	7.2	+85.3
Плата за землю	3.1	2.9	-9.1
Ввізне мито	3.6	3.7	+4.9
НБУ	8.6	0.0	-100.0
Власні надходження БУ	10.2	7.8	-23.1

*Без врахування відшкодування ПДВ облігаціями
Джерело: Міністерство фінансів України.

Надходження ПДФО за IV кв. 2014 р.

Джерело: Державна казначейська служба України.

¹Щомісячні авансові внески у розмірі 1/12 податку 2013 р. сплачують платники з доходом більше 10,0 млн. грн. Новостворені платники, виробники сільськогосподарської продукції, неприбуткові установи та платники з доходом менше 10,0 млн. грн авансові внески не сплачують. Якщо платник за підсумками I кв. 2014 р. не отримав прибутку, він мав право не сплачувати авансові внески у II–IV кв. 2014 р.

становили 7.2 млрд. грн., що на 85.3% більше, ніж за жовтень–грудень 2013 р. Взноси далися березневі та липневі підвищення ставок. Зокрема, надходження плати за користування надрами для видобування газу зросли на 161.6%, нафти – на 62.6%, корисних копалин загальнодержавного значення (включаючи вугілля, металеві руди тощо) – на 44.8%, газового конденсату – на 26.0%. Проте уряд очікував більшого. План не вдалося виконати, зокрема через неповну сплату податку ПАТ «Укрнафтою», найбільшою нафтовидобувною компанією України. Частка ПАТ «Укрнафта» у видобутку нафти та газового конденсату становить 68.0%, у видобутку газу – 11.0%². У грудні 2014 р. заборгованість підприємства перед бюджетом зменшилася, але 1.6 млрд. грн. все ще залишаються несплаченими³.

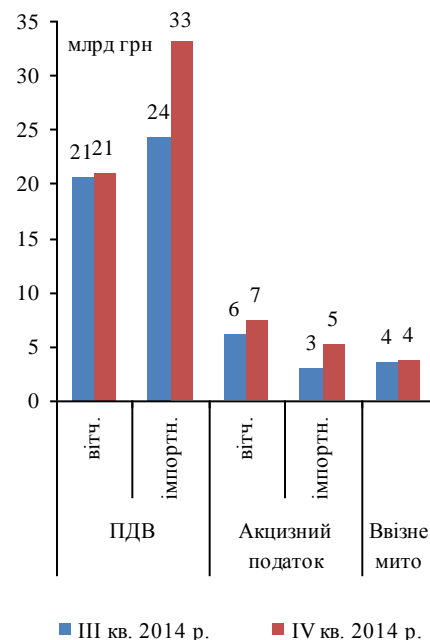
Девальвація збільшує надходження непрямих податків

Надходження непрямих податків за IV кв. 2014 р. зросло у порівнянні із IV кв. 2013 р. Так, ПДВ було зібрано 54.5 млрд. грн., або на 20.9% більше, акцизного податку – 12.4 млрд. грн., або на 37.6% більше, ввізного мита – 3.7 млрд. грн., або на 4.9% більше. Зростання здебільшого відбулося за рахунок імпортованих товарів, ціна яких підвищилася. Що стосується ПДВ, надходження податку з імпортованих товарів за IV кв. зросло на 37.1%, а з вітчизняних – лише на 2.0%. Аналогічно для акцизного податку: надходження з імпортованих товарів зросло на 72.4%, а з вітчизняних – на 20.5%. Помірність ефекту девальвації та інфляції на надходження можна пояснити одночасним зниженням споживчого попиту.

Заборгованість держави перед бізнесом росте

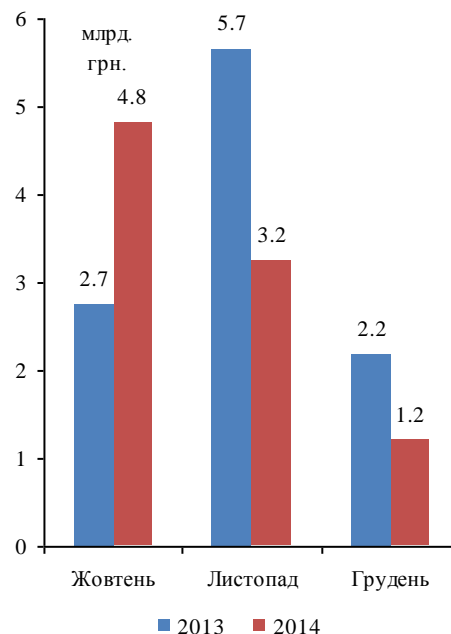
За IV кв. 2014 р. було відшкодовано 9.3 млрд. грн. ПДВ, що на 12.3% менше, ніж за жовтень–грудень 2013р. У листопаді та грудні обсяги відшкодування були особливо низькими та склали 42.6% та 44.6% відшкодування у відповідних місяцях 2013 р. Обсяги випусків внутрішніх облігацій для відшкодування ПДВ у IV кв. були символічними: сукупно 0.2 млрд. грн. у жовтні та грудні. За цілий рік бізнесу було відшкодовано 43.3 млрд. грн. «живими грошима» (на 10.1 млрд. грн., або на 18.9% менше, ніж за 2013 р.) та 6.9 млрд. грн. облігаціями. Без урахування облігацій станом на початок 2015 р. офіційна заборгованість держави з відшкодування ПДВ становила 19.3 млрд. грн.⁴ Станом на початок 2014 р. –14.9 млрд. грн. Зважаючи на те, що облігаціями погашалися тільки борги до 2014 р., заборгованість за рік зросла на 11.2 млрд. грн. Такий стан речей позбавляє бізнес обігових коштів, а також завищує показники виконання бюджету за доходами.

Надходження непрямих податків 2014 р.

Джерело: Державна казначейська служба України.

Відшкодування ПДВ за IV кв. 2014 р.

Джерело: Державна казначейська служба України.

²Укрнафта. <http://www.ukrnafta.com/ua/about/profile>.

³РБК-Україна. <http://tek.rbc.ua/rus/>- Укрнафта. <http://www.ukrnafta.com/ua/about/profile> ukrnafta-yavlyaetsya-samym-bolshim-dolzchnikom-pered-gosbyudzheto--23012015131500.

⁴Дзеркало тижня. <http://gazeta.dt.ua/finances/podayte-na-zarplatu-.html>.

Прогноз: недовиконання бюджету за доходами

У кінці грудня 2014 р. під час затвердження бюджету-2015 доходи зведеного бюджету-2015 планувалися на рівні 575.8 млрд.грн. (на 24.4% більше, ніж надійшло у 2014 р.), а Державного – в обсязі 475.9 млрд. грн. (на 30.9% більше від фактичних надходжень у 2014 р.). У лютому 2015 р. уряд запропонував збільшити план доходів зведеного бюджету до 599.0 млрд. грн., а Державного – до 498.2 млрд. грн. Таким чином за оцінками уряду доходи зведеного та Державного бюджетів-2015 мають зрости на 29.4% та 30.7% відповідно⁵. Уряд очікує істотного збільшення надходжень від сплати всіх бюджетоутворюючих податків (окрім податку на прибуток підприємств) за рахунок підвищення ставки податків, девальвації та інфляції, а також посилення боротьби з податковими ямами. Значну роль відведено НБУ, якому доведеться перерахувати в бюджет-2015 60.5 млрд. грн., що втричі більше, ніж минулого року. Утім, як показав 2014 р., урядові прогнози є занадто оптимістичними, і виконати план із наповнення бюджету у 2015 р. швидше за все не вдасться. (Див. також звіт [«Бюджет-2015 – «порожня» версія»](#).)

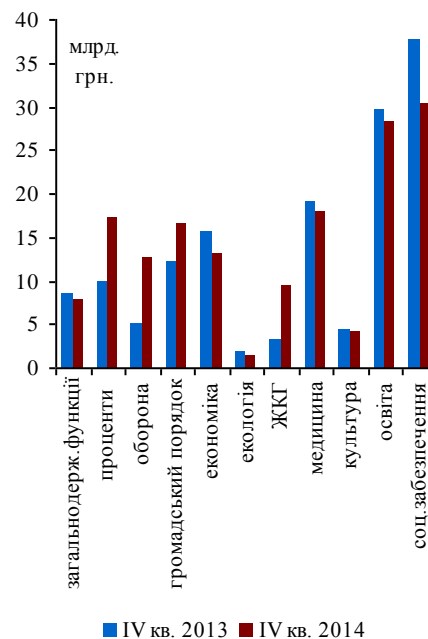
ВИДАТКИ: обтяжені боргами

У IV кварталі 2014 р. видатки зведеного бюджету становили 158.9 млрд. грн. та перевищили видатки IV кв. 2013 р. на 8.3%, або на 12.1млрд грн. Зростання видатків наприкінці 2014 року було очікуваним явищем, зважаючи на звичайну сезонність, графік обслуговування боргу та черговий перегляд бюджету. В структурі видатків зросла вага обслуговування боргу, видатків на оборону, підтримання правопорядку та витрат на ЖКГ, що стосувалося в першу чергу компенсації різниці в тарифах на газ. За всіма іншими функціями видатки зведеного бюджету скоротилися та переважно не були виконані навіть згідно зі скороченим планом.

Темпи скорочення видатків на зарплату не змінилися

Видатки на оплату праці у IV кв. 2014 р. становили 24.8 млрд. грн., або 15.6% ресурсу зведеного бюджету. Вони традиційно збільшилися в порівнянні з попереднім кварталом майже на 1/5, однак темпи їхнього скорочення рік до року залишилися на рівні 12.4%. Щоправда не вся ця економія відбулася за рахунок офіційних скорочень. Частково це пояснюється зростанням заборгованості по зарплатах у секторах охорони здоров'я та освіти. Для погашення цього дефіциту в листопаді Кабмін ухвалив перерозподіл видатків та виділив додаткові дотації в розмірі 2.6 млрд. грн. місцевим бюджетам⁶. Проте цього виявилось недостатньо: заборгованість по зарплаті в бюджетних секторах майже перевищила 0.4 млрд. грн.

Видатки зведеного бюджету за функціональною класифікацією

Джерело: Державна казначейська служба України.

⁵Відбулися зміни у міжбюджетних відносинах. Див. звіт [«Бюджет-2015 – «порожня» версія»](#).

⁶<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1162-2014-%D1%80>.

«Військові» видатки знову збільшилися

Зрозуміло, що в порівнянні з 2013 роком через ведення бойових дій видатки на оборону мали б збільшитися. І в IV кв. 2014 р. вони зросли у 2.5 рази рік до року та склали 12.6 млрд. грн. За цей період видатки були майже в 2 рази вищі, ніж у III кварталі цього ж року та становили 7.9% ресурсу зведеного бюджету.

У IV кварталі виконано майже половину капітальних видатків

У IV кварталі 2014 року капітальні видатки зростали в порівнянні з початком року. Тенденція до нарощування капітальних видатків стала помітна із серпня 2014 року, коли було переглянуто кошторис. У результаті, до кінця року поспіхом було виконано трохи менше половини (42.7%) річних капітальних видатків. За підсумками жовтня–грудня капітальні видатки склали 8.6 млрд. грн. та були на чверть менші, ніж в аналогічному періоді 2013 р.

Пенсійний фонд зменшив видатки

За оперативними даними, власні доходи Пенсійного фонду у IV кв. 2014 р склали 58.9 млрд. грн. та були на 10.0% менші, ніж в аналогічному періоді 2013 року. Втім, видатки Пенсійного фонду зросли попри обмежену індексацію відмови від підвищення мінімальної пенсії, суттєвих обсягів невиплачених пенсій жителям окупованих територій. У IV кв. 2014 р. пенсійні видатки становили 63.7 млрд. грн., або 100.5% рік до року. Це вказує на необхідність додаткових заходів для вирішення проблеми дефіцитності пенсійної системи. Крім того, в бюджеті-2015 мають бути заплановані додаткові ресурси для виплати заборгованості: за результатами року план видатків Державного бюджету на виплату соціальних трансфертів було недовиконано на 6.4 млрд. грн.

Прогноз: зобов'язання за видатками 2014 року дадуться взнаки в майбутньому

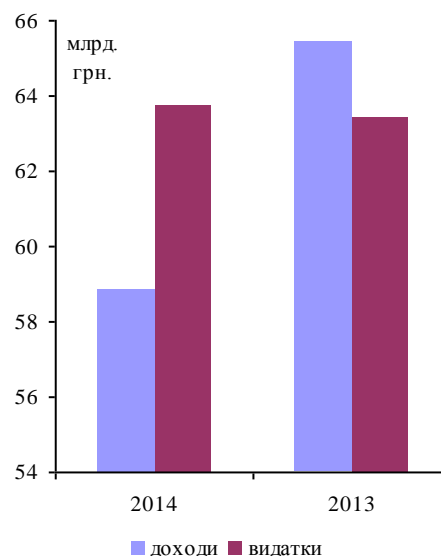
Ручне управління та несистемне скорочення видатків не дають вражаючого та потрібного результату. У майбутньому потенціал такого скорочення є обмеженим, а отже, потребує якісних реформ.

За результатами року уряд накопичив низку не профінансованих зобов'язань. Частина з них пояснюється веденням бойових дій та неможливістю профінансувати видатки на окупованих територіях так званих «ДНР» та «ЛНР». Частина стосується прихованої економії видатків через недостатність ресурсів: заробітні плати в бюджетному секторі та бюджетні інвестиції, недостатні для підтримання інфраструктури в належному стані.

ДЕФІЦИТ ТА БОРГ: зміни в умовах співпраці з МВФ

За підсумками 2014 р., дефіцит зведеного бюджету склав 72.0 млрд. грн., або 4.7% ВВП (менше, ніж 5.8%, яких вимагав МВФ). Без врахування випуску облігацій, дефіцит Державного бюджету

Пенсійний фонд, IV квартал

Джерело: Пенсійний фонд України, CASE Україна.

склав 60.1 млрд. грн., або 3.9% ВВП, що на 12.4% менше затвердженого (68.6 млрд. грн.) та на 7.2% менше минулорічного (64.7 млрд. грн.) показника. Дефіцит був майже повністю профінансований за рахунок запозичень, оскільки надходження від приватизації були символічними. Помірний дефіцит бюджету – результат здійснення операцій поза бюджетом (квазіфіскальні видатки). Загальний обсяг таких видатків у 2014 р. сягнув аж 141.3 млрд. грн., або 9.3% ВВП.

Борг на кінець 2014 р. сягнув 1.1 трлн. грн., або 72.2% ВВП, збільшившись за IV кв. на 138.5 млрд. грн. У доларах США на кінець 2014 р. борг сягнув 69.8 млрд. дол. США, зменшившись за IV кв. на 4.5 млрд. дол. США. Фінальний розмір боргу в національній валюті перевищив навіть негативні очікування МВФ (68.9% ВВП). Враховуючи, що план зовнішніх запозичень на IV кв. був майже повністю зірваний у зв'язку з виборами, борг збільшився в першу чергу, через подальшу девальвацію гривні: з 12.95 до 15.77 грн. за 1 дол. США протягом IV кв. Попри все, Україна вчасно розраховувалася за своїми зобов'язаннями.

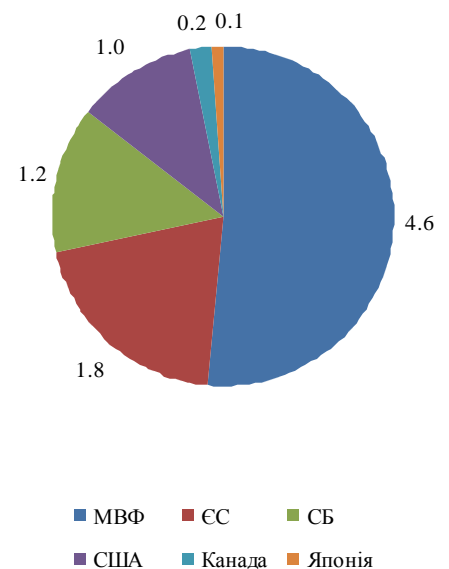
Квазіфіскальні видатки набувають загрозливих масштабів

У IV кв. 2014 р. Мінфін продовжив практику випуску внутрішніх облігацій для фінансування квазіфіскальних видатків. Проте, увага уряду перемістилася з енергетичного в банківський сектор. Зокрема, протягом жовтня–грудня 2014 р. через механізм викупу державних облігацій Національним банком України Фонд гарантування вкладів фізичних осіб одержав 10.1 млрд. грн. У грудні 2014 р. ще 16.6 млрд. грн. дісталися двом державним банкам: ПАТ «Державний ощадний банк України» (11.6 млрд. грн.) та ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» (5.0 млрд. грн.). Квазіфіскальні видатки мають чимало негативних наслідків, серед яких прискорення девальвації гривні (облігації викупаються Нацбанком за рахунок грошової емісії), зростання боргу, а також викривлення інформації про реальну фіскальну ситуацію в країні.

План з міжнародних кредитів не виконаний

Позачергові вибори до Верховної Ради у жовтні та формування коаліції й уряду спричинили перерву у співробітництві з МВФ. Із самого початку МВФ планував виділити Україні чотири транші у 2014 р.: 3.2 млрд. дол. США у квітні та по 1.4 млрд. дол. США у липні, вересні та грудні. Утім, третій та четвертий транші (пізніше йшлося про їхнє об'єднання в один) в Україну не надійшли ні у IV кв. 2014 р., ні на початку 2015 р. З тієї ж самої причини Україна не отримала у 2014 р. і «другу позику на політику розвитку від Світового банку» (0.5 млрд. дол. США). ЄС виявився більш поблажливим і таки виділив Україні у IV кв. два заплановані транші макрофінансової допомоги: 0.3 млрд. євро у листопаді та 0.5 млрд. євро у грудні. На додаток до кредитів міжнародних організацій у жовтні Канада позичила Україні 0.2 млрд. дол.

Державні зовнішні запозичення у 2014 р., млрд дол США*

*До загального фонду бюджету

Джерело: Міністерство фінансів України.

Прогноз: Захід продовжить підтримувати Україну

Бюджет на 2015 р., прийнятий у грудні 2014 р., аж ніяк не можна назвати консервативним. У грудні було затверджено дефіцит Державного бюджету в розмірі 63.7 млрд. грн., або 3.7% ВВП. У лютому уряд запропонував збільшити його до 76.3 млрд. грн., або 4.1% ВВП⁷. До того ж у грудні були заплановані квазіфіскальні видатки у розмірі щонайменше 88.0 млрд. грн., або 5.1% ВВП. У лютому ця цифра була зменшена до 86.2 млрд. грн., або 4.7% ВВП, за рахунок зменшення дотацій НАК «Нафтогаз». Подібне рішення, на нашу думку, несе в собі значні девальваційні ризики для національної валюти. (Див. також звіт [«Бюджет-2015 – «порожня» версія»](#) та [«Коментар до Проекту бюджету»](#)).

Умови співробітництва з МВФ у 2015 р. зміняться: програма Stand-By Arrangement буде замінена на Extended Fund Facility, що передбачає триваліше партнерство і довший термін повернення кредиту. В рамках нової програми Україна отримає потенційний доступ до 17.5 млрд. дол. США протягом чотирьох років. Обсяг підтримки від інших партнерів (ЄС, СБ, США, Німеччини, Швейцарії, Польщі, Норвегії та ін.) упродовж цього періоду оцінюється в 22.5 млрд. дол. США. Кошти, в першу чергу, будуть спрямовані на погашення старих боргів.

⁷Прогноз ВВП у 2015 р. було теж переглянуто з 1 721 млрд. грн. на 1 850 млрд грн.

CASE УКРАЇНА
вул. Полтавська 10,
офіс 34
Київ, 01135

Тел.: +38 044 227-53-17
Факс: +38 044 483-52-00

Керівник проекту:
Дмитро Боярчук
boyarchuk@case-ukraine.kiev.ua

Проект виконується за підтримки Інституту
відкритого суспільства та Європейського
Союзу

Публікація підготовлена за підтримки Європейського Союзу в рамках проекту «Ціна держави», що реалізується спільно Фондом Східна Європа та CASE Україна. Зміст публікації є винятковою відповідальністю CASE Україна та не може розглядатися як такий, що відображає погляди Європейського Союзу.